

Akademisyenlerin Jeoturizm Algısı: Nemrut Kalderası'nda Turizm Üzerine Nitel Bir Değerlendirme*

Nurullah Cihan AĞBAY, Bitlis Eren Üniversitesi, Kanık Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, ncagbay@beu.edu.tr, Bitlis, Türkiye, ORCID: 0000-0001-9689-4608

Öz

Bu araştırmanın amacı akademisyenlerin jeoturizm algılarını ve onların bakış açısıyla Nemrut Kalderası'nda turizmi değerlendirmektir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim deseni temelinde hazırlanmıştır. Araştırmaya, homojen örnekleme kapsamında Bitlis Eren Üniversitesi'nde çalışan akademisyenler dâhil edilmiştir. 19 ayrı akademik birimin her birinden bir temsilci olacak şekilde katılımcılara ulaşılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanan veriler içerik analizine tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular tema ve kategoriler oluşturularak tartışılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan farklı sonuçlar şunlardır: (i) Katılımcıların jeoturizm algıları jeoloji ve termal sular kapsamında sınırlıdır. (ii) Sahip olduğu buhar bacası, jeolojik geçmiş, manzara, göller, obsidiyen taşlar, flora ve fauna nedeniyle Nemrut Kalderası'nı ziyaret etmeleri, katılımcıların temel motivasyonlarının jeoturizm olduğu göstermektedir. (iii) Başta ayı olmak üzere Nemrut Kalderası'nda doğal ortamlarında yaşayan hayvanlar çekicilik unsurları iken alt yapı ve üst yapı sorunları itici faktörler olarak tespit edilmiştir. (iv) Çevre kirliliği ve doğa tahribatı sürdürülebilir turizm için tehditler olarak belirlenmiştir. Bulgular tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Jeoturizm, Sürdürülebilir Turizm, Nitel Araştırma, Nemrut Kalderası, Bitlis.

Academics' Perception of Geotourism: A Qualitative Evaluation on Tourism in Nemrut Caldera

Abstract

The aim of this research is to evaluate academics' perceptions of geotourism and tourism in the Nemrut Caldera from their perspective. The research was conducted on the basis of the phenomenology pattern, which is one of the qualitative research designs. Academics working at Bitlis Eren University were included in the research within the scope of a homogeneous sampling. Participants were reached, including one representative from each of the 19 academic units. Different results emerged in the research: (i) Participants' perceptions of geotourism are limited to the scope of geology and thermal waters. (ii) The fact that they visit Nemrut Caldera due to its steam chimney, geological history, landscape, lakes, obsidian stones, flora, and fauna shows that the primary motivation of the participants is geotourism. (iii) While the animals living in their natural habitats in the Nemrut Caldera, especially bears, are elements of attraction, infrastructure, and superstructure problems have been identified as push factors. (iv) Environmental pollution and natural destruction have been identified as threats to sustainable tourism. The findings were discussed, and recommendations were presented.

Keywords: Geotourism, Sustainable Tourism, Qualitative Research, Nemrut Caldera, Bitlis.

*Bu çalışma için Bitlis Eren Üniversitesi Etik İlkeleri ve Etik Kurulu'ndan 2023/12-21 ve E.4842 sayılı karar ile Etik Kurul Onayı alınmıştır.

Extended Summary

The main purpose of this research is to investigate academics' perceptions of tourism and tourism in the Nemrut Caldera from their perspective. Geotourism is defined as “tourism that sustains or enhances the distinctive geographical character of a place—its environment, heritage, aesthetics, culture, and the well-being of its residents” (National Geographic, 2023). It can offer the opportunity to promote the unique identity of regions in many countries, create new and exciting tourism experiences, and preserve geological heritage while promoting commercially successful and environmentally effective tourism operations and providing benefits to local communities (Dowling, 2011). In other words, it “takes full account of its current and future economic, social and environmental impacts, addressing the needs of visitors, the industry, the environment and host communities” (UNWTO, 2023). Namely, It helps to enhance sustainable tourism. At this point, learning the perception of geotourism can also help protect geological areas, increase public awareness on environmental issues, and help develop and manage geoparks (Avelar et al., 2015). Existing literature shows that the perception of geotourism focuses on issues such as geological formation, geological heritage, landscape and geomorphological changes (Fonseca Filho, 2020; Demirkaya et. al., 2014).

The features revealed in the research show that Nemrut Caldera, which is in Bitlis, one of the provinces of Turkey, can be a significant destination for geotourism. However, research has yet to be found in the literature examining the Nemrut Caldera regarding education level and geotourism perception. Therefore, the primary purpose of research is to reveal academics' geotourism perceptions regarding the Nemrut Caldera and evaluate their views on tourism. In this respect, it is expected that the current research will contribute to developing relevant tourism activities in the Nemrut Caldera and protecting the region.

In the research, phenomenology, which is a qualitative approach pattern, was taken as a basis to deepen the perspective of academics, to access detailed information, and to be flexible in the research (Larsen & Adu, 2022; Yıldırım & Şimşek, 2016). The universe of the research consists of Bitlis Eren University. Two separate sampling methods were used in the research. The first refers to homogeneous sampling, a sampling strategy aimed at conducting the research only on academics (Patton, 2018). Secondly, having visited the Nemrut Caldera at least once was determined as a criterion (Veal, 2018). Academics who were contacted randomly by phone were asked whether they had visited the Nemrut Caldera, but those who had not (4 academics) were not included in the research because individuals who experience the phenomenon are generally at the forefront in phenomenological studies (Creswell, 2023).

Within the scope of its primary purpose, this research questions what academics' perceptions of tourism are. Secondly, it was investigated how academics evaluate tourism in the Nemrut Caldera. A semi-structured interview technique was used because open-ended and, subsequently, sub-questions could be asked (Adams, 2015). The collected data were analyzed using the content analysis technique, evaluated under different themes and categories, and discussed with the literature to ensure consistency (Yıldırım & Şimşek, 2016).

The research findings are discussed under two separate headings. First of all, in order to evaluate geotourism, the themes of the concept of geotourism, participants' motivations, information sources, and geotourism components were created. In the second title, the themes of tourism and recreation, and problems for tourism were created to evaluate the participants' opinions about tourism in Nemrut Caldera. The significant findings of the research can be summarized as follows:

Findings related to Geotourism

Concept of Geotourism: The majority of the participants interpret geotourism, both in terms of words and content, by considering the geology and geological features that form the basis of the concept.

Information source: Participants specified friends, acquaintances, colleagues, and internet sources as reference groups for accessing information about the Caldera. None of the participants mentioned social media.

Motivation: Participants' motivations for visiting Nemrut Caldera vary. Since the primary motivation is geological elements, it shows that the Caldera is visited for geotourism purposes. Seeing the creatures living in the Caldera, recreational activities and nature also came into prominence.

Geotourism Components: In the opinions stated by the participants, the geosites that can be used for geotourism purposes include lakes in the Caldera, steam vents where gas is still actively released, and rocks with different properties as well as the vegetation and landscape in the Nemrut Caldera.

Findings Related to Tourism in Nemrut Caldera

Tourism and Recreation: Participants potentially expect tourism types such as camping, thermal and wildlife, and recreational activities such as trekking, swimming, diving, mountaineering, and canoeing in the Caldera. Moreover, they are conscious of protecting the ecosystem in Nemrut Caldera.

Problems related to Tourism in Nemrut Caldera: Problems still continue in the Nemrut Caldera, such as environmental pollution, roads, toilets, personnel, and food and beverage services, which may play an essential role in the destination's attractiveness. In particular, the request to charge a fee to those who enter the caldera, assuming that they will be more conscious of preventing or reducing environmental pollution and, therefore, cause less harm, can be considered as one of the original contributions of the research.

The research is limited to the participation of nineteen academics with different titles. Therefore, following studies can be conducted by including local people and tourists.

1. Giriş

Teknolojik ilerlemeler, gelir düzeyleri, boş zaman, çevre bilinci, spora, sağlıklı yaşama ve doğru beslenmeye verilen önemin artmasıyla küresel anlamda turistlerin tercihleri, kitle turizminden ziyade daha bireysel hâl almış ve doğa tabanlı turizm çeşitlerine evrilmeye başlamıştır (Demir & Demircioğlu, 2023). Bunun doğal sonucu olarak ortaya çıkan ilgili turizm alanlarında turist talebi yükselirken, doğal ve kültürel kaynaklar doğrultusunda artan turist beklentileri de araştırmacıların yeni eğilimler konusunda motive olmalarını sağlamıştır (Haukeland vd., 2023). Bununla birlikte, özellikle Covid-19 Pandemisi sonrasında turizm tercihlerinde doğal alanların ön plana çıkması (Aschauer & Egger, 2023; Kusumaningrum & Wachyuni, 2020) bu kapsamdaki turizm türlerini konu alan çalışmaları da zenginleştirmiştir. Bu araştırmanın ana konusu olan jeoturizm doğa tabanlı turizm, kültürel turizm, macera turizmi, özel ilgi turizmi gibi başlıklarla (Ardıç Yetiş, 2022) ilişkilendirilerek açıklanmaktadır. Her ne kadar başlı başına bir turizm çeşidi olduğu tartışmalı olsa da (Fonseca Filho, 2020) temelinde doğanın yer alması kavrama ilişkin özel araştırmaları da değerli kılmaktadır.

Jeoturizm, çevre ve yer bilimlerine ilgi duyan ve abiyotik doğa hakkında derinlemesine bilgi edinmek isteyen gezginlerin tercihi olabilmektedir (Slomka & Mayer, 2010). Volkanik bölgeleri ziyaret edenler jeoturist, ekoturist, fotoğrafçı, bilim insanları, tur grupları, maceraperestler olarak nitelendirilebilirken, bunların temel motivasyonları gezme, seyahatin bir parçası, tırmanma, yürüyüş, fotoğraf çekme, bilgi toplama, alan araştırması, bilimsel ilgi, eğitim, kaya örnekleri toplama gibi nedenler olmaktadır (Erfurt-Cooper, 2010:6). Bu çalışmada bir turizm çeşidi olarak ele alınan jeoturizm, turistlerin farklı amaçlar için gerçekleştirebildikleri bir aktivite halini alırken; volkanlar, göller, mağaralar, depremler, çöller, sahiller, adalar, nehirler, su kaynakları, süs taşları, değerli taşlar, madenler gibi jeolojik manzaralar ve oluşumlar, yeryüzü şekilleri jeoturizmin temelini oluşturmaktadır (Chen vd., 2020). Bu yönüyle küresel bağlamda jeoturizm manzara ve arazideki öğelerin ve şekillerin bir arada olduğu, bunların didaktik ve eğlenceli bir şekilde kullanılabilirdiği, turizmde sinerji ve zengin bir turist deneyimi yaratan (Newsome vd., 2012; Pralong, 2006) olgudur. Dolayısıyla, jeoturizm “insan jeoloji ilişkisinin yoğun olduğu” (Güngör & Angı, 2021:105) bir turizm olarak ortaya çıkmaktadır.

Jeoturizm, “bir yerin kendine özgü coğrafi karakterini (çevresini, mirasını, estetiğini, kültürünü ve sakinlerinin refahını) koruyan veya geliştiren turizm” şeklinde tanımlanmaktadır (National Geographic, 2023). Birçok ülkede bölgelere özgü kimliği tanıtma fırsatı sunabilen jeoturizm, yeni ve heyecan verici turizm deneyimleri yaratabilir, jeolojik mirası sergileyip koruyabilirken aynı zamanda yerel topluluklara fayda sunarken, ticari açıdan başarılı ve çevresel açıdan etkili turizm operasyonlarını teşvik edebilir (Dowling, 2011). Dolayısıyla, insanlar jeoturizm sayesinde doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanabilir, jeolojik farklılığı ve mirası koruyup yönetebilir, jeolojiyi anlamayı sağladığı için jeolojinin eğitimsel avantajlarına ve daha iyi bilgi imkânlarına sahip olabilirler (Dowling, 2021; Dowling vd., 2021; Bentivenga vd., 2019). Bunun yanı sıra, jeoturizm bölgenin biyoçeşitlilik, arkeolojik ve kültürel değerler gibi varlıklarını da ön plana çıkarabilir (Martini vd., 2012).

Jeoturizmin fosil yataklardan, kayaçlara, geniş yer şekillerine kadar doğal birçok alanda yapılabilir olması doğa temelli turizm kapsamında bir niş turizmi olarak ifade edilmekte, aynı zamanda insanoğlunun şekillendirdiği alanlarda da yapılabilmesi nedeniyle ulaşım, iletişim, konaklama, eğitimli personel, planlama ve yönetim konularını düşünmeyi de zorunlu hale getirmektedir (Dowling & Newsome, 2018). Bu yönüyle jeoturizmin gerek özel olarak tanımlanabilmesi gerek diğer turizm türleriyle aynı anda yapılabilmesi ve farklı disiplinlerle iç içe olması alana özgü araştırmalara da imkân vermektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

Jeoturizm, jeolojik mirasın sürdürülebilir olması ve korunmasını, genelde turizmi özelde ise sürdürülebilir turizmi, halkın farkındalığını, turizm ekonomisini, ekonomik faaliyetleri ve sürdürülebilir kalkınmayı hızlandırabilir (Štrba vd., 2020; Gordon, 2018; Allan; 2015; Dowling, 2011). Farklı bir ifade ile

mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri dikkate alırken, ziyaretçilerin, sektörün, çevrenin ve yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayan bir sürdürülebilir turizm anlayışıdır (UNWTO, 2023). Bu katkıları yaparken jeoturizmin yer bilimi farkındalığını arttırabilecek bir bilimsel turizm aktivitesi olduğu söylenebilir (Chen vd., 2020). Jeoturizm algısını öğrenmek de jeolojik alanların korunmasına yardımcı olurken, çevresel konularda halkın farkındalığını arttırabilir, jeopark geliştirme ve yönetmeye yardımcı olabilir (Avelar vd., 2015).

Alan yazında jeoturizm ile ilgili konularda algının ne olduğuna ilişkin araştırmalar mevcuttur. Örneğin, Norrish vd., (2014) Batı Avustralya'nın Perth Hill bölgesinde paydaşların jeoyol önerisi konusundaki algılarını araştırmış, özellikle turist, yerel halk ve özel sektör paydaşlarının önerilen jeoyolun başarılı olacağını ve bölge ziyaretlerini arttıracağını düşündüklerini tespit etmişlerdir. UNESCO Küresel Jeoparkı kapsamında yer alan Ciletuh-Palabuhan Ratu'da (Endonezya) yapılan bir araştırmada (Arifin vd., 2023) yerel halkın jeoturizmin geliştirilmesi konusunda algılarının olumlu ve bununla birlikte jeoturizm farkındalığının geliştirilmesi için eğitimin gerekli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. 2020 yılında Serra do Cipó Ulusal Parkı'nda (Brezilya) park yöneticilerinin jeoturizm algılarına yönelik araştırmada, yöneticilerin jeoturizmi kavram olarak bildikleri ifade edilirken, yeni bir anlayış olarak gördükleri, jeolojik miras, manzara, jeomorfolojik değişimler üzerinden açıkladıkları tespit edilmiştir (Fonseca Filho, 2020). Benzer şekilde, Demirkaya vd. (2014)'nin yapmış oldukları araştırmada coğrafya öğretmen adaylarının jeoturizm algılarının jeolojik oluşumlar, yeryüzünün yapısı, jeomorfolojik değişimler ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Rio De Jenerio (Brezilya)'da yapılan bir araştırmada da (Avelar vd., 2015) yerel halkın jeolojik koruma algılarının biyolojik çeşitlilik, atık su, diğer atıklar, şehirleşme, jeoturizm, mekân planlaması konularında yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Eğitim seviyelerindeki artış bazı turistlerin fiziksel doğanın jeolojik geçmişi ile ilgilenmelerini sağlamıştır (Chen vd., 2020). İlgili alanda yapılan araştırmalar da genelde doğal çekiciliklerin özelde ise jeoturizm ile ilgili turistik faaliyetlerde bulunan ve harcama yapan turistlerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğunu ve bu konumda olan turistlerin jeoturizme karşı daha ilgili olduklarını göstermektedir (Tomic & Marjanovic, 2022; Munajat vd., 2022; Cengiz vd., 2021; Shahhoseini vd., 2017; Cheung vd., 2014; Allan, 2011; Kim vd., 2008; Reynisdottir vd., 2008). İran Qeshm Milli Parkında yapılan bir araştırmada (Shahhoseini vd., 2017:45) jeoturizme olan ilgi ile eğitim arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde jeoturizm ile ilgili yapılan bir araştırmada jeoturizme ilgisi olan turistlerin eğitim düzeylerinin oldukça yüksek, katılımcılarının % 61 oranla yükseköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir (Stueve, vd.,2002).

1 milyon yıl önce volkanik aktiviteleri başlayan ve 1441, 1597 ve 1692 yıllarında aktif olduğu düşünülen Nemrut Dağı'nın jeolojik özelliklerini (volkanik, jeomorfolojik vb.) inceleyen araştırmalara rastlanılmaktadır (Bkz. Ekinci vd., 2020; Kuzucuoğlu vd., 2019; Ulusoy vd., 2012) ancak Nemrut Dağı Kalderası'nı turizm çerçevesinden ele alan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bölgeyi turizm açısından değerlendiren çalışmalar daha çok Nemrut Dağı'nın farklı turizm türleri için tercih edilebilecek yanlarını, sahip olduğu potansiyelleri belirtmektedir (Yakupoğlu & Özcan Selçuk, 2020; Savgın & Belli, 2017; Özgen, 2010).

Yapılan araştırmalarda ortaya koyulan özellikler Nemrut'un jeoturizm konusunda son derece önemli bir destinasyon olabileceğini göstermektedir ancak alan yazında, Nemrut Kalderası'nı ziyaretçilerin eğitim seviyesi ve jeoturizm algısı açısından inceleyen araştırmalara rastlanılmamıştır. Dolayısıyla, araştırmada temel amaç akademisyenlerin Bitlis il sınırları içerisinde yer alan Nemrut Dağı üzerinde bulunan, jeolojik oluşumları ile öne çıkan Nemrut Kalderası'na ilişkin jeoturizm algılarını ortaya çıkarmak, ayrıca turizm açısından görüşlerini değerlendirmektir. Bu yönüyle mevcut araştırmanın Nemrut Kalderası'nda ilgili turizm faaliyetlerinin geliştirilmesine ve bunun yanında bölgenin korunmasına katkı sağlayacağı beklenmektedir.

3. Araştırma Alanı

Jeoturizm, ekoturizmin flora ve fauna bileşimleri ile birlikte jeolojik unsurları farklı bir ifade ile abiyotik çevrenin ziyaret edilmesini dikkate alır (Dowling, 2011). Nemrut Kalderası da farklı abiyotik unsurların birleşiminden oluşan, yüksek potansiyeli ile jeoturizm için kullanılabilir bir destinasyondur (Ertekin vd., 2021). Nemrut Kalderası'nda bulunan büyük krater gölü Avrupa'nın yirmi beş seçkin destinasyonundan biridir (Europa, 2010). Uzun bir süredir bölgenin UNESCO Küresel Jeopark Ağı'na dâhil edilmesi için gerek Nemrut Dağı'nda gerekse Bitlis il genelinde jeopark, jeoturizm, jeokoruma, jeolojik miras gibi konular başta olmak üzere bilimsel araştırmalara ve pratik alan çalışmalarına devam edilmektedir (Bitlis Eren Üniversitesi, 2023; Ertekin vd., 2021; Yakupoğlu & Özcan Selçuk, 2020; Çiftçi & Güngör, 2021; Büyüksaraç vd., 2016). 2023 yılı Şubat ayında da "Bitlis il sınırlarında yürütülecek jeopark alanını tanıtmak, doğa farkındalığı ve jeoturizm olanaklarını kullanarak bölgenin hassas jeoçeşitliliğinin ve habitatının korunmasına dikkat çekmek" amacıyla Nemrut Jeopark Turizm Şirketi kurulmuştur (Bitlisnemrutjeopark, 2023).

Şekil 1. Nemrut Kalderası'ndan Genel Bir Görünüm (Oktay Subaşı Fotoğraf Arşivi).

Nemrut Kalderası göller, buhar bacaları, bazalt sütunları gibi jeolojik oluşumlara ev sahipliği yaparken, farklı bitki türleri, kuş türleri, ayı, sansar gibi hayvanlar ve büyük göl içerisinde balıklarıyla her yıl yerli yabancı binlerce turistini ziyaretine imkân tanıyan doğa harikası bir destinasyondur (Yakupoğlu & Özcan Selçuk, 2020; Toyran, 2016; Elp vd., 2016; Özsoy, 2010; Ulusoy vd., 2008). 2003 yılında Tabiat Anıtı olarak ilan edilen Nemrut Kalderası (Tarımorman, 2023), Bitlis'in Tatvan, Ahlat ve Güroymak ilçelerinin ortasında olan Nemrut Dağı'nın zirvesinde yer almaktadır.

4. Yöntem

Araştırmada akademisyenlerin bakış açısını derinleştirmek, detaylı bilgilere ulaşabilmek ve araştırmada esnek olabilmek için nitel yaklaşım deseni olan olgu bilim (fenomenoloji) esas alınmıştır (Larsen & Adu, 2022; Yıldırım & Şimşek, 2016). Araştırmanın evrenini Bitlis Eren Üniversitesi oluşturmaktadır. Araştırmada iki ayrı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Birincisi, araştırmanın sadece akademisyenler üzerine yapılması amaçlı örneklem stratejisi olan homojen örneklemi ifade etmektedir (Patton, 2018). İkincisi, Nemrut Kalderası'nı en az bir defa ziyaret etmiş olmak kriteri olarak (Veal, 2018) belirlenmiştir. Telefonla rastgele ulaşılan akademisyenlere Nemrut Kalderası'nı ziyaret edip etmedikleri sorulmuş, ziyaret etmeyenler (4 akademisyen) araştırmaya dâhil edilmemiştir çünkü olgu bilim çalışmalarında genellikle olguyu deneyimleyen bireyler ön plandadır (Creswell, 2023). İlk görüşmede katılımcılara araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve ikinci görüşme için randevu alınmıştır.

Üniversitede eğitim-öğretim faaliyetlerine devam eden akademik birim akademisyenlerine ulaşılmıştır. Mülakatlar, katılımcıların ofislerinde yapıldığı gibi aynı zamanda talep edenlerle internet üzerinden çevrimiçi olarak ve telefonla yapılmıştır. Mülakatlar öncesinde yüz yüze görüşülen katılımcılara

araştırmanın Etik Kurul Belgesi (2023/12-21 ve E.4842), Bitlis Eren Üniversitesi Rektörlüğü tarafından verilen kurum içinde araştırma yapılabileceğine dair izin belgesi (05.01.2024-E.120485) ve gönüllü katılımcı onam formu sunulmuştur. Onay alındıktan sonra hem internet ve telefon aracılığıyla hem de ofislerde yapılan mülakatlarda ses kaydı alınmıştır. Ses kayıtları araştırmacı tarafından dikkatli bir şekilde metne aktarılmıştır.

Araştırmada öncelikli amaç çerçevesinde akademisyenlerin jeoturizm algısı nedir sorusuna cevap aranmıştır. İkinci olarak, akademisyenlerin Nemrut Kalderası'nda turizmi nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır. Araştırma soruları hazırlanırken Akbaba ve Mercandağı (2023)'nın ekoturizm üzerine yaptıkları çalışmadan da yararlanılmıştır. Pilot görüşmeler öncesinde, sürdürülebilir turizm ve rekreasyon konusunda çalışan farklı iki akademisyenle görüşme soruları paylaşılmış, uzman görüşü alınmış ve sorular geliştirilerek (Kim, 2011) ikinci aşamaya geçilmiştir.

Pilot görüşmelerde 5, sonraki aşamada ise 14 kişiyle görüşme gerçekleştirilmiştir. 13. görüşme sonrasında her ne kadar verilerin tekrara başladığı düşünülse de her birimden en az bir akademisyenin katılımını sağlamak için toplamda 19 akademisyenle görüşülmüştür. Açık uçlu sorular ve akabinde alt sorular sorulabilmesi nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği (Adams, 2015) kullanılmıştır. Toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiş, farklı tema ve kategoriler altında değerlendirilmiş ve tutarlılığı sağlamak için literatürle birlikte tartışılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

5. Bulgular ve Tartışma

Araştırmaya gönüllü olarak 7 kadın 12 erkek akademisyen katılmış ve yaş ortalamalarının 40,7 olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada unvanlara göre 1 Profesör, 4 Doçent Doktor, 8 Doktor Öğretim Üyesi ve 6 Öğretim Görevlisi yer almış ve katılımcı isimleri K1,...,K19 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo. 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Kurumdaki Tecrübe (Yıl)	Toplam Tecrübe (Yıl)	Akademik Unvan	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi (Dk.)
K1	44	E	Y. Lisans	11	13	Öğr. Gör.	10.02.2024	23:32
K2	40	E	Doktora	13	13	Dr. Öğr. Üyesi	12.02.2024	21:29
K3	42	K	Doktora	4	11	Dr. Öğr. Üyesi	13.02.2024	20:06
K4	36	K	Y. Lisans	8	8	Öğr. Gör.	20.02.2024	25:13
K5	39	E	Doktora	12	12	Dr. Öğr. Üyesi	23.02.2024	21:10
K6	33	E	Y. Lisans	3	4	Öğr. Gör.	24.02.2024	30:51
K7	41	E	Doktora	12	12	Dr. Öğr. Üyesi	26.02.2024	17:31
K8	38	E	Doktora	14	14	Doç. Dr.	26.02.2024	15:28
K9	34	K	Doktora	7	7	Öğr. Gör. Dr.	26.02.2024	25:09
K10	41	K	Doktora	13	13	Doç. Dr.	29.02.2024	24:19
K11	42	E	Doktora	4	4	Doç. Dr.	1.03.2024	20:25
K12	37	K	Doktora	13	13	Dr. Öğr. Üyesi	1.03.2024	19:22
K13	44	E	Doktora	6	9	Doç. Dr.	6.03.2024	27:52
K14	47	E	Y. Lisans	13	13	Öğr. Gör.	6.03.2024	16:49
K15	42	E	Doktora	8	8	Dr. Öğr. Üyesi	6.03.2024	27:33
K16	43	E	Doktora	14	14	Prof. Dr.	7.03.2024	17:21
K17	46	K	Doktora	22	22	Dr. Öğr. Üyesi	7.03.2024	20:47
K18	54	E	Doktora	17	32	Dr. Öğr. Üyesi	13.03.2024	20:50
K19	32	K	Y. Lisans	7	7	Öğr. Gör.	14.03.2024	17:23

Görüşmeler 10.02.2024-14.03.2024 tarihleri arasında yapılmıştır. En kısa görüşme 15 dakika 28 saniye, en uzun süre görüşme ise 30 dakika 51 saniye olmuştur. İlk görüşmelerde harcanan zaman bu süreye dâhil edilmemiştir. Katılımcıların 14'ü doktora 5'i yüksek lisans derecesine sahipken, Bitlis Eren Üniversitesi'ndeki tecrübe ortalamaları yaklaşık 12 yıl, toplam akademik tecrübeleri ise yaklaşık 13 yıldır.

Katılımcıların bağlı olduğu akademik birimler Adilcevaz Meslek Yüksekokulu (MYO), Ahlat MYO, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (YO), Fen Edebiyat Fakültesi, Güroymak MYO, Güzel Sanatlar Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi, Kanık Uygulamalı Bilimler YO, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Organize Sanayi MYO, Hizan MYO, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık MYO, Sosyal Bilimler MYO, Tatvan MYO, Teknik Bilimler MYO, Yabancı Diller YO ve Ortak Dersler Bölümü'dür.

5.1. Jeoturizm İle İlgili Bulgular

Bulgular "jeoturizm kavramı", "bilgi kaynağı", "motivasyon" ve "jeoturizm bileşenleri" olmak üzere dört tema ve bunların altında yer alan kategoriler ile değerlendirilmiştir.

5.1.1. Jeoturizm Kavramı

Araştırmanın esas amacı kapsamında katılımcılara jeoturizm kavramının ne ifade edebileceği ile ilgili soru sorulmuştur. Kavrama ilişkin yapılan bazı yorumlar şu şekildedir: "jeolojik unsurları içinde barındıran" (K3), "...jeolojik olarak doğal olarak oluşan yapıların turizme kazandırılarak..." (K5), "...coğrafi şekillerle ilgili turizm" (K7), "...jeolojik açıdan" (K10), "...jeolojik yapının turizm amaçlı gezilmesi" (K11), "...jeoloji ile ilgili olarak yüzey şekilleri ile ilgili doğal turizm gibi" (K15), "...coğrafi yapılarla ilgili turizm" (K17), "...Jeolojik özellikleri olan yerlerin oluşumlarını..." (K18). Öte yandan bazı yorumlarda "sıcak su kaynaklarına ziyaret amaçlı bir şey olabilir" (K6), "Jeotermal geliyor aklıma" (K13), "yeraltı termal suların bunlarla ilgili turizm faaliyeti" (K14), "Jeotermal ile alakalı yapılan bir turizm gibi bir şeydir herhalde" (K19) cevapları yer almıştır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu jeoturizmi hem kelime hem de içerik olarak kavramın temelinde yer alan jeolojiyi ve jeolojik özellikleri düşünerek yorumlamaktadırlar. Bu sonuç alan yazında yer alan araştırmalarla benzerlik göstermektedir (Fonseca Filho, 2020; Demirkaya vd., 2014). Bununla beraber, katılımcıların bazılarının jeoturizm kavramını termal sular çerçevesinde açıklamaları veya değerlendirmeleri de araştırmanın özgün bir katkısıdır. Farklı bir ifade ile jeoturizmle son derece iyi uyum sağlayabilen termal sular (Chrobak vd., 2020) katılımcılar için jeoturizm kavramını açıklayan konulardan birisidir. Akademisyenlerin kavramı sadece jeoloji ve termal sular kapsamında açıklaması jeoturizm algılarının sınırlı olduğunu göstermektedir.

5.1.2. Bilgi Kaynağı

Katılımcılara Nemrut Kalderası'na gitmeden önce hangi bilgilere sahip oldukları ve bu bilgilere nereden ulaştıkları ile ilgili soru yöneltilmiştir. Katılımcılardan bazılarının "...bir arkadaşım" (K4), "arkadaşlardan" (K17), "çevremizden öğrenmiştik" (K8), "gidip gezen gören arkadaşlardan beğenen arkadaşlardan" (K9), "daha önce gidip ziyaret etmiş arkadaşlardan" (K14), "çalışma arkadaşlarımdan" (K19), "arkadaşlardan duymuştum" (K11) cevaplarını vermesi, bilgi kaynağının daha çok iş arkadaşları ve genel anlamda arkadaş ve çevrelerini referans grubu olarak göstermektedir. Öte yandan, farklı katılımcılar "Bitlis bölgesinde yaşayan insanlardan duyduğum" (K3), "halktan duyduğumuz" (K7), "buranın yerli insanlarından aldım" (K13) ifadeleri ile yerel halkı işaret etmektedir. Bazı katılımcıların ise bilgi kaynağına ilişkin "internetten kendi araştırmamla" (K10), "internetten web ortamından inceledim" (K16), "internet kaynaklarından" (K12), "internetten okudum" (K15) şeklinde cevapları internetin önemini göstermektedir.

Katılımcılar, Nemrut Kalderası ile ilgili bilgilere ulaşma konusunda arkadaş, eş dost, çalışma arkadaşları ve internet kaynaklarını referans grubu olarak belirtmişlerdir. Bu durum internetten ve halktan alınan bilgilerin, genel olarak turizm ürünleri satın almada olumlu etkisi olmasıyla (Chen vd., 2024), özelde ise jeoturistlerin internet ve arkadaşları bilgi kaynağı olarak kullanmalarıyla (Allan vd., 2015) tutarlık göstermektedir. Katılımcıların hiçbiri sosyal medyayı telaffuz etmemiştir. Özellikle sosyal medyanın jeopark ve sürdürülebilir turizmin geliştirilmesinde önemi dikkate alındığında (Lanara vd, 2023) Nemrut Kalderası'nın tanıtımının yeterli olmadığı ifade edilebilir. Yakın zamanda yapılan bir araştırmada da

Türkiye'de Küresel Jeopark Ağı'na katılabilecek yerlere ilişkin tanıtım ve pazarlamalarının özellikle uluslararasılaşma için yeterli seviyede olmadığı tespit edilmiştir (Şener vd., 2023).

5.1.3. Motivasyon

Katılımcıların kalderayı hangi amaç veya motivasyonla ziyaret ettikleri ile ilgili soruya verdikleri cevaplar Tablo 2'de yer verildiği motivasyon temasının altında 4 ayrı kategoride değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Motivasyona İlişkin Bulgular

Tema	Kategori	Katılımcı Yorumları
Motivasyon	Jeositler	"krater gölünün olduğu muhteşem bir yer göreceğimizi düşünerek gittim"(K3), "...nasıl oluştuğunu coğrafyasını keşfetmek amacıyla gidiyorum"(K5), "...bacalar falan vardı buhar bacaları falan onları görelim dedik."(K8), "...ılık su var özelliği bu kayaç yapıları..."(K10), "Krater gölü olduğu için..."(K11), "obsidyen taşların o güzel parlak görüntüsü o göllerin havası o buhar bacası" (K16), "...oluşumunu görmek istedim"(K18), "volkanik bir patlama sonucunda oluşan bir şey diye biliyorum onun için gittim."(K19).
	Canlılar	"vahşi yaşamı gözlemliyorum oradaki ayıları tilkileri kurtları gözlemliyorum"(K2), "Beyaz kelekleri görebilmek"(K6), "...ayılar vardı ayılar görmek için gitmiştik aslında"(K9), "ayıları görmek için"(K11).
	Rekreasyon	"uzay gözlemleri yapıyorum"(K2), "...ruhsal olarak"(K5), "...dinlendirici ruhu"(K6), "gidip fotoğraflıyoruz..."(K13), "...yüzdük, trekking yürüyüşü"(K14), "...piknik amacıyla"(K15).
	Doğa	"tamamıyla doğal güzellik için gittik"(K1), "oradaki doğayı görmek"(K5), "görsellik öyle söyleyebilirim manzara"(K10), "doğası için merak ettim"(K12), "doğası için merak ettim"(K16).

Katılımcıların Nemrut Kalderası'nı ziyaret etmelerindeki motivasyonları farklılık gösterse de temel motivasyonun jeolojik unsurlar olması kalderanın jeoturizm amacıyla ziyaret edildiğini göstermektedir. Kalderada yaşayan canlıları görme, rekreasyonel aktiviteler ve doğa da ön plana çıkmıştır. Bu durum turistlerin sadece jeolojiyi anlama veya bilgi toplamayı değil aynı zamanda jeositlerin anıtsal ve güzel manzaralarından büyülenmelerinin seyahat motivasyonlarını şekillendiren önemli bileşenler (Chylińska, 2019) olduğunu göstermektedir. Ancak, Schwarz ve Migoń (2017:49)'un belirttiği gibi jeoturizm "manzarayı seyretmekten çok daha fazlasıdır". Birçok jeomorfolojik manzaranın çekiciliği antik gezginlere ve bilim adamlarına kadar uzanırken bu bölgeler kolayca ulaşılabildiği zaman çok sayıda ziyaretçiyi çeken önemli bir turistik cazibe merkezi olmaktadır (Migoń, 2010). Bununla beraber, jeoturizm ile birlikte Nemrut Kalderası'nda başta ayı olmak üzere yaşayan canlıları ve kalderanın doğasını izleme, yüzme, trekking veya piknik gibi rekreasyonel etkinlikler amacıyla ziyaret etmeleri dünyanın farklı yerlerinde bulunan ve özellikle volkan turizmi kapsamında değerlendirilebilecek (Erfurt-Cooper & Cooper, 2010:345-354) destinasyonlardan birisi olabileceğini de desteklemektedir.

5.1.4. Jeoturizm Bileşenleri

Katılımcılara jeoturizm kavramı açıklandıktan sonra Nemrut Kalderası'nda bulunan jeositlerin hangilerinin jeoturizm amacıyla kullanılabilmesine ilişkin soru yöneltilmiştir. Bu noktada ortaya çıkan sonuçlar Tablo 3'te yer verildiği gibi jeoturizm bileşenleri teması altında "taşlar ve kayaçlar", "buhar bacası", "bitki örtüsü", "canlılar", "su (aqua)" ve "manzara" şeklinde kategorilere ayrılmıştır.

Tablo 3. Jeoturizm Bileşenleri ile İlgili Bulgular

Tema	Kategori	Katılımcı Yorumları
Jeoturizm Bileşenleri	Taşlar ve Kayaçlar	"çok güzel obsidyen taşlar var doğal cam dediğimiz"(K1), "obsidyen taşları. Volkanik taşlar var. Devasa obsidyen kayaları"(K2), "Siyah parlayan taşlardan o tarz taşların olması"(K4), "...kahverengi taşlar, sarkıt dikitler"(K9), "çamurlu obsidyen mevcut değişik bir obsidyen türü var. Hatta yeşil obsidyen de var"(K13), "...o çanak çevresindeki taşlar"(K14), "uygun mudur bilmiyorum ama obsidyenle ilgili orada ben obsidyen taşı..."(K15), "obsidyen taşlarının ben görülmeye değer olduğunu düşünüyorum obsidyenlerin o parlak siyah yapılarının güneş çarptığında inanılmaz görüntüler ortaya koyuyor"(K16), "...Renkleri daha çok siyaha dönük olan büyük büyük yapıları taşlar"(K17).
	Buhar Bacası	"...buhar bacası var"(K2), "...buhar bacaları"(K4), "Buhar bacaları var"(K5), "...bazı buharlar"(K8), "bacalar"(K9), "...buhar bacası"(K10), "...bacaların ziyareti"(K13), "buhar gözeleri"(K15), "Buhar bacası"(K16), "...buhar çıkan yerler var"(K17), "...buhar çıkan yer"(K18), "buhar bacaları"(K19).
	Bitki Örtüsü ve Canlılar	"...burada çok endemik bitkiler"(K1), "...bitki örtüsünün canlı yapısının kendine has olması"(K5), "Ayılar var"(K9), "bitki örtüsünü görmek"(K10), "...Doğal yaşam"(K11), "kendine ait bir ekosistemi"(K13).
	Su (Aqua)	"sıcak ve soğuk su kaynakları"(K1), "büyük göl küçük göl irili ufaklı göller"(K2), "...göl kısmını"(K3), "...Göllerden birinin suyu daha sıcak birinin daha soğuk..."(K4), "...doğal oluşum sonucu göllerin bulunması"(K5), "termal sular falan var biri diğerine göre biraz daha sıcak veya soğuk olabiliyor"(K5), "yeşil olan sıcak su havuzları"(K6), "...sıcak su kaynağı ile soğuk su kaynaklarının olduğu bu özel bir durum"(K7), "sıcak su gibi alanlar var"(K8), "Kraater gölümüz var göl ılık su sıcak su"(K9), "Göl kısmı"(K10), "...gölün yapısı"(K11), "birden fazla göl"(K12), "...gölün kullanımı"(K13), "...gölün bizatihi kendisinin oluşumu"(K14), "...soğuk ılık göller"(K15), "...gölün oluşumu"(K16).
	Manzara	"manzarası güzel"(K2), "...patlamanın çok geniş bir alanı kapsadığı"(K7). "...dağın patlayışı"(K9), "Manzara o büyüklük o genişlik ben daha çok küçük bir şey bekliyordum ama gidince devasa bir şeyle karşılaşmak..."(K11), "...panoramik görüntüler"(K16), "...çok güzel bir göl rengi ile etrafının doğal yapısıyla..."(K17).

Katılımcıların belirtmiş oldukları görüşlerde jeoturizm amacıyla kullanılabilir Nemrut Kalderası'ndaki göller, hâlen aktif olarak gaz çıkışının olduğu buhar bacaları ve farklı özelliklere sahip kayaçlar (Chen vd., 2020), bitki örtüsü ve manzara jeoturizm potansiyeli çerçevesinde (Dowling, 2013) değerlendirilen önemli bulgulardır.

5.2. Nemrut Kalderası'nda Turizm ile İlgili Bulgular

Turizm ile ilgili bulgular "turizm ve rekreasyon" ve "Nemrut Kalderası'nda turizm açısından problemler" olmak üzere iki başlık ve bunların altında yer alan tema ve kategoriler ile değerlendirilmiştir.

5.2.1. Turizm ve Rekreasyon

Araştırma başlangıcında belirlenen Nemrut Kalderası'nda turizm potansiyelinin ne/nasıl olduğuna ilişkin soru pilot görüşmelerden sonra etkinlik türleri de dâhil edilerek geliştirilmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplara göre Tablo 4'te yer verildiği gibi turizm ve rekreasyon temalarının altında "kamp ve karavan turizmi, vahşi yaşam turizmi, termal turizm" ve "trekking, su sporları, yüzme, balıkçılık, piknik, fotoğrafçılık, dağcılık, bisiklet" kategorileri oluşturulmuştur.

Tablo 4. Turizm Türleri ve Rekreasyon ile İlgili Bulgular

Tema	Kategori	Katılımcı Yorumları
Turizm	Kamp ve Karavan Turizmi	"kamp için kullanılabilir" (K2), "karavanla kamp yapılabilir" (K4), "...kamp yapılabilir ama biraz tehlikeli olabilir aylardan dolayı vahşi yaşamdan dolayı" (K9), "...sadece çadır değil karavan kampı da yapılabilir" (K10), "kampçılık yapılabilir" (K11), "doğaya zarar vermeyecek şekilde kampçılıkla ilgili kamp turizmi" (K14), "orman kampı için düzenlenebilir" (K15).
	Vahşi Yaşam Turizmi	"birincisi ayı..." (K2), "vahşi yaşam turizmi yapılabilir" (K3), "Yabani hayvanlar..." (K4).
	Termal Turizm	"jeotermal turizm" (K13), "sıcak su olan bölüm var jeotermal olarak değerlendirilebilir" (K14), "termal olarak faydalanmak mümkündür diye düşünüyorum" (K15).
Rekreasyon	Trekking	"doğa yürüyüşleri" (K1), "doğa yürüyüşü olabilir" (K4), "yürüyüş" (K5), "trekking tarzı aktiviteler bence çok elverişli" (K6), "trekking için güzel alandır" (K8), "doğa yürüyüşleri yapılabilir" (K9), "yürüyüş koşu" (K10), "trekking yapılabilir" (K11), "kesinlikle doğa yürüyüşü olur trekking" (K12), "doğa yürüyüşü trekking" (K13), "trekking..." (K14), "Trekking için çok uygun" (K15).
	Su Sporları, Yüzme, Dalış, Tekne vb.	"Yüzme, kano" (K4), "kanolarla yarışmalar düzenlenebilir yine yüzme yarışmaları olabilir dalış olabilir" (K8), "Yüzme olabilir" (K9), "deniz bisikletleri ya da kanolar konulabilir" (K9), "Kano sporu yapılabilir...deniz bisikletleri" (K10), "tekne turu olabilir" (K11), "tekne kayak bu tarz şeyler su taşıtı" (K12), "Yüzme olabilir dalış olabilir küçük yelkenli yarışlar yapılabilir" (K14), "kontrollü bir şekilde işte deniz bisikleti vesaire" (K15), "göllerde dalış yapılabilir" (K16), "dalış olabilir" (K17).
	Dağcılık	"...dağcılık olabilir" (K17), "dağcılık..." (K14), "dağcılık" (K19).
	Piknik	"İkincisi piknik" (K2).
	Fotoğraf	"fotoğrafçılık etkinlikleri yapılabilir" (K1), "...fotoğrafçılık için çok güzel alan, drone fotoğrafçılığı..." (K8).
	Balıkçılık	"yakala bırak yapılabilir..." (K3), "olta balıkçılığı" (K7).
	Bisiklet	"aklıma bisiklete binme geliyor" (K3), "bisiklet organizasyonları" (K10), "bisiklet turizmi" (K12).

Kamp turizmi çerçevesinden bakıldığında bir jeoturizm destinasyonu olarak Nemrut Kalderası kamp için de alternatif sunmaktadır. Dünyanın farklı yerlerinde de kamp ve jeoturizmin birlikte yapıldığı veya önerildiği yerler bulunmaktadır (Purwoko vd., 2023; Tongkul, 2006).

Şekil 2. Nemrut Kalderası'nda Kamp Yapanlar (Cihan Önen Fotoğraf Arşivi)

Bu araştırmada ilginç olarak ortaya çıkan önemli bir sonuç jeoturizm destinasyonunda avcı hayvan olan ayının yaban hayatını izlemek için turistlere farklı bir deneyim sunabilecek ortamı oluşturmasıdır. Ayı besleme etkinlikleri Kuzey Amerika'dan Rusya'ya dünyanın farklı yerlerinde de görülmekte ve ciddi oranda tercih edilmektedir (Penteriani vd., 2017). Ancak, bu durumu belirtirken turizm amaçlı bölgelerde vahşi hayvanların insanlar tarafından beslenmesinin tartışmalı bir konu olduğunu da hatırlatmak gerekir (Griffin & Ciuti, 2023). Vahşi hayvanları beslemek onların doğal yaşamlarında (davranış, sağlık, türlerin dağılımı, hareketlilikleri vb.), insanlarda ise fiziki olarak yaralanma gibi sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir (Penteriani vd., 2021; Patroni vd., 2018). Nitekim, katılımcılardan birisinin belirttiği olduğu "...arkadaşımız fazla yaklaşmış ayı yavrusu pençesini atmış fularını çekip almıştı pençesinin izleri çıkmıştı aşı yaptırmak zorunda

kaldık acilde...(K17)" ifadesi bu durumu desteklemektedir. Şekil 3'te görülebildiği gibi ayının insanların kamp alanına kadar gelmesi, kampçıların güvenliklerinin nasıl sağlanacağı sorusunu da beraberinde getirmektedir.

Şekil 3. Nemrut Kalderası'nda Kamp Çadırına Saldıran Ayı (Cihan Önen Fotoğraf Arşivi)

Her ne kadar turizm faaliyetleri açısından yorumlar olsa da katılımcı yorumları Nemrut Kalderası'nın birçok etkinlik yapılabilecek bir destinasyon olduğu izlenimini vermektedir. Jeoturizm jeotermal veya sıcak su ziyaretlerini kapsadığı gibi, doğası gereği özellikle volkanik bölgelerde doğa yürüyüşleri, dağcılık, tırmanma, dalış, rafting, trekking, yelken, bisiklet gibi alternatif etkinliklere imkân vererek katılımcılara jeolojik oluşumlar hakkında çok yönlü bakış açısı sunmaktadır (Lugeri & Farabollini, 2018; Erfurt-Cooper, 2010; Erfurt-Cooper & Cooper, 2009). Dünyanın farklı yerlerinde de jeoturizm ile dalış, yüzme, balıkçılık (Galindo vd., 2019; Adriansyah vd., 2015), bisiklet (Senese vd., 2023), trekking (Nyssen vd., 2019:557-675), yelken ve kano sporu (Frey, 2021; Dollma, 2019) gibi etkinlikler birlikte yürütülmekte ve bunlarla ilgili sürdürülebilirlik kapsamında çözüm veya model önerileri geliştirilmektedir. Farklı etkinliklerle birlikte yürütülebilen bir turizm olması jeoturizmin çok yönlülüğünü göstermektedir. Örneğin, katılımcıların kalderayı dağcılık vb. etkinlikler açısından değerlendirmeleri "potansiyel jeoturistlerin aynı zamanda potansiyel dağcılar" olabildiğini desteklemektedir (Ruban & Ermolaev, 2020:9).

5.2.2. Nemrut Kalderası'nda Turizm Açısından Problemler

Araştırmada son olarak Nemrut Kalderası'nda turizmin geliştirilebilmesini ve sürdürülebilirliğini tartışmak için akademisyenlerin bakış açısıyla mevcut sıkıntılar, problemler ve eksikliklerin neler olduğuna dair sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar "sürdürülebilirlik", "alt yapı-üst yapı" ve "ücret" temaları altında değerlendirilmiştir.

5.2.2.1. Sürdürülebilirlik

Katılımcıların çevre konusunda hassas görüşleri Tablo 5'te görülebildiği gibi "sürdürülebilirlik" teması altında "çevre kirliliği" ve "doğa tahribatı" kategorileri şeklinde değerlendirilmiştir.

Tablo 5. Sürdürülebilirlik ile İlgili Bulgular

Tema	Kategori	Katılımcı Yorumları
Sürdürülebilirlik	Çevre Kirliliği	"...temizliğinin az olması, özellikle pikniğe gelen insanların çöplerini bırakması"(K1), "çöp hem suyun hem karanın kirletilmesine... birara insan sayısı arttı tilki sayısı azaldı, ...mangal ateşi yakılmamalıdır vahşi hayvanların da dengesini bozuyor"(K2), "...İnsanlar piknik yapıyorlar bence izin verilmemeli, ...ciddi bir orman yangınına sebebiyet verebilir"(K4), "...muazzam bir şekilde çöp bırakılıyor, çöpleri direkt oraya sallıyorlar kesinlikle yasaklanmalı hatta kişi yanında sadece su götürmeli su dışında hiçbir şeye izin verilmemeli"(K5), "...ateş yakıyorlar piknik yapıyorlar ve pisliklerini affedersiniz çocuklarının bezlerini dahi oraya koyuyorlar"(K6), "piknikçilerin gittiği dikkatimi çekti çok fazla çöp var, ...orayı doğal yaşam alanı olarak kullanan canlılar var"(K7), "...oradaki canlıların da sistemine zarar verdiğini düşünüyorum insanların"(K7), "...yiyip içip kendisi ile birlikte çöpünü de oraya bırakıyor piknik amaçlı gidenler piknik olarak kullanılmasın"(K9), "...toplumun biraz bilinçsizliğinden kaynaklı herkes piknik yapıyor ve çöpünü toplamadan gidiyor"(K12), "...gölün kenarları her yer çöp"(K13), "...piknikçilerin çöp artıkları" (K14), "...oradaki kirlilik çöplerin düzensizliği..."(K15), "...ne yazık ki çöp yuvası haline gelmiş ciddi sıkıntı vardı özellikle büyük gölün etrafında"(K16), "temizlik problemi var..."(K17).
	Doğa Tahribatı	"...yapılaşmaya gidilmemesi gerekiyor"(K3), "oraya beton yağını yapılmasın, kafe yığını da olmasın görselini bozar, jeolojik yapısına zarar verebilir"(K4), "...doğayı katlediyorlar ve hatta bir tanesi ağacı bildiğiniz kesti"(K6), "Çevreyi kirletmeme doğayı korumaya yönelik"(K8), "...oranın doğasının bozulmaması gerekiyor, bir defa betonlaşmadan uzak tutulması gerekiyor, ayılar doğal yaşamdan koptuğu için bu sefer kış uykusuna yatmıyor kış uykusuna yatmadığı için de kışın ölüyorlar gördük oranın doğal dengesini bozmamak gerekiyor doğaya çok dokunulmasını istemiyorum"(K13), "hayvan ve bitki faunasının korunması açısından önemli, insanlarımız çok bilinçsiz, kesinlikle koruma altına alınması gerektiğini düşünüyorum"(K16).

Bilinçsizlik ve piknik sonucu ortaya çıkan çöpler nedeniyle çevre kirliliğine ilişkin duyarlılığın dikkat çektiği görülmektedir. Bununla beraber, kalderada olası bir yapılaşmanın doğaya zarar vereceği düşünülmektedir. Her ne kadar 19.08.2021 tarih ve 31573 sayılı Resmi Gazete kararıyla (RG, 2021) kesin korunacak hassas alan olarak ilan edilse de bu bağlamda gerekli olan kullanım sınırlandırmasının (CSB, 2024) çevre kirliliği, doğa tahribatı gibi sebeplerle yeterli olmadığı dolayısıyla sürdürülebilir turizm için bir tehdit oluşturduğu söylenebilir.

Şekil 4. Nemrut Kalderası'nda Çöp Yığını (Cihan Önen Fotoğraf Arşivi)

Sürdürülebilirlik teması altındaki çevre kirliliği, farklı bir ifade ile piknik nedeniyle ortaya çıkan çöplerin ziyaretçilerin memnuniyetlerini azaltması, jeoturizm alanlarına zarar vermesi farklı araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (Altanlar & Akıncı, 2011; Welc & Mi'skiewicz, 2020). Ancak bu çalışmada pikniğin ortaya çıkardığı kirlilik sorunu ziyaretçilerin memnuniyetsizliklerinden öteye giderek bitki

örtüsüne, canlılara farklı bir ifade ile Nemrut Kalderası ekosistemine zarar verme endişesi yönünden dikkat çekmektedir. Marin vd. (2023) Peru'da yaptıkları araştırmaya katılan turistlerin ziyaret ettikleri yeri jeoturizm açısından bilmediklerini, ancak hepsinin çevre kirliliğinin farkında olduklarını ve bununla birlikte atıkların manzara, fauna, toprak, flora ve jeolojide etkisinin olduğunu düşünenlerin yüksek oranda olduğunu tespit etmişlerdir. Polonya'da yapılan bir araştırmada da jeoturizm alanında çöp kutusu eksikliği ön plana çıkmış, bunların vahşi hayvanlardan korunması gerektiği ifade edilmiş, hatta turistlerin kendi çöplerinden sorumlu oldukları ile ilgili eğitilmeleri gerektiği ifade edilmiştir (Widawski vd., 2018a).

Katılımcıların Nemrut Kalderası'nda muhtemel betonlaşmayı önemli endişe olarak görmeleri dikkat çekmektedir. Örneğin, her ne kadar doğal sit alanı olması nedeniyle yapılaşma izni olmasa da (Bkz. RG, 2021) kalderada 2020 yılında betonarme bir tuvalet inşa edilmiştir. Bitlis Valiliği tarafından durdurulmuş tuvalet inşaatı daha sonra Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürlüğü tarafından tekrar faaliyete geçirilmiş (NTV, 2020) hem betonarme nedeniyle usullere hem de görüntü nedeniyle Kaldera'nın güzelliğine aykırı olarak ne yazık ki günümüzde atıl olarak yerinde durmakta ve endişeleri haklı çıkarmaktadır.

5.2.2.2. Altyapı-Üstyapı

Nemrut Kalderası'nda turizm faaliyetleri açısından problem olarak belirtilen bir diğer konu da altyapı ve üstyapı ile ilgili eksiklikler olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılar Nemrut Kalderası'nda "*Tabelalar sıkıntı çoğu silik broşür yok...*"(K5), "*...yönlendirmeler ile ilgili eksiklikler var*"(K7), "*...tabela problemimiz var bu büyük eksiklik yazı şeklinde asılması lazım billboard gibi, bir resim bir açıklama bir yazı olması gerekiyor*"(K10) ifadeleri ile bilgilendirme konusundaki eksikliklere dikkat çekmektedirler. Burada ön plana çıkan başka bir konu ise birçok katılımcının bilgilendirmeler içerisinde Nemrut Kalderası'nın tarihi ve oluşumu ile ilgili bilgileri talep etmeleridir.

- "...tabelalar yok tarihi yok mesela volkanik patlama ne zaman oluştu..."*(K4),
"...tanıtıcı anlatıcı tarihi gelişimi hakkında bahsedilen Nemrut hakkında bilgilerin olduğu yazılar konulabilir buralara..."(K9),
"çeşitli panel bir şeyler olabilir, önemini gelişimini tarihini özelliğini..."(K12),
"kraterin oluştuğu dönemle ilgili tarihi bilgi içerebilir..."(K15),
"...oranın oluşumu ile ilgili tarihi ile ilgili doğal yapısı ile ilgili bilgilendirme tabelaları da konulabilir çok etkili olduğunu düşünüyorum"(K16)
"Kalderanın oluşumu hakkında bilgi olabilir tarihi hakkında bilgi olabilir"(K18),
"...tabela şeklinde ilk girişte şöyle alakalı tarihi işte nasıl oluştuğu..."(K19)

Katılımcıların Nemrut Kalderası'nın jeolojik oluşumu ve yapısı ile ilgili bilgileri talep etmeleri jeoturistlerin "yer şekilleri ve jeolojik alanlar ile ilgili bilgiyi arttırma" (Robinson, 2008:11) ve ziyaret edilen alanının oluşumuna neden olan süreç hakkında bilgi edinmeyi istemeleri ile açıklamak mümkündür (Tomic & Marjanovic, 2022). Benzer şekilde Hose (1998:79) araştırmasında jeoturist davranışlarından birisinin "açıklayıcı panellerin" izlenmesi olduğunu, jeolojik bilgiler içeren bu panellerin yazı ve resimler, sınırlı sayıda teknik kelimeler, net bir şekilde tarihsel akış ve koyu renkli görseller ile dikkat çektiğini belirtmektedir.

Bilgilendirme dışında katılımcıların önemle vurguladıkları yol, ulaşım, iletişim, tuvalet, yiyecek ve içecek hizmeti gibi eksikliklere ilişkin bazı yorumlar şunlardır:

- "...telefon çekmemesi internet çekmemesi vericiler yerleştirilmeli güçlendirme yapılmalı çünkü her türlü tehlike olabiliyor"*(K6),
"yol kısmı bence en büyük problemlerden bir tanesi"(K10),
"...en büyük sorun lavaboların olmaması"(K11),
"ailesiyle gidip yemek yiyeceği restoran lokanta gibi yerler olsa"(K9), *"yiyecek içecek bir şeylerin bulunması..."* (K12),
"ulaşım sıkıntısı var günlük buraya araç..."(K19),

Ayrıca, Nemrut Kalderası'nda kamu idaresinden hiçbir görevlinin olmaması da eleştiri konusudur. Temizlik ve güvenlik ihtiyacı "...güvenlik gerekiyor, orayı temizleyecek personele ihtiyaç var" (K8), "hem temizlik görevlileri hem güvenlik görevlileri olmalı" (K17), "...bekçi ve temizlikçi..." (K15) ifadeleri ile belirtilmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların özellikle "Rehber gerekiyor" (K4), "Bir rehberin olması jeolojiden anlayan birinin olması..." (K5), "bir rehber yok" (K11), "turizm konusunda bilgi verecek turist rehberleri" (K16) ifadeleri öğrenmenin jeoturizm faaliyetlerine katılanlar için önemini göstermektedir. Jeopark ziyaretçilerinin eğitilmiş rehberlerden nitelikli hizmet alma beklentileriyle jeolojik turlar için ücret ödeme isteklerinin olması (Cheung, 2016), bu eksikliğin giderilmesine teorik olarak da gerekçe sunmaktadır. Katılımcıların rehber istekleri eğitim seviyesi yüksek olanların eğitimsel jeoturizm aktivitelerini de tercih edebileceğini göstermekte, eğitim ve bilimsel değerlerin jeoturizm gelişimi için bir temel oluşturabileceğini desteklemektedir (Kubalíková vd., 2021). Bu durum hem günümüzde bir ihtiyaç hem de gelecekte faaliyete geçmesi muhtemel Nemrut Jeoparkı için alanla ilgili kalifiye rehberlere olan ihtiyacın artabileceğini ve bunun özellikle yerel düzeyde istihdam ve kalderanın tanıtımı açılarından fırsat olabileceğini göstermektedir. Sınırlı sayıda çalışmalarda Nemrut Kalderası üzerindeki personel, tesis, yardımcı ve destekleyici hizmetler ile ilgili eksiklik ve öneriler araştırmadaki sonucu desteklemektedir (Çiftçi & Güngör, 2021; Yakupoğlu & Özcan Selçuk, 2020; Demirtaş, 2020). Bu çalışmalarda önerilenlere rağmen özellikle kamu idaresinin Nemrut Kalderası'ndaki sorunların çözümünde yetersiz kaldığı ifade edilebilir.

5.2.2.3. Ücret

Son olarak, pilot araştırma esnasında katılımcılardan bazıları Nemrut Kalderası'na girişin bir ücret karşılığında olması gerektiğini ifade etmiştir. Farklı bir ifade ile "önceden hiç düşünülmemiş sorular" araştırma aşamasında ortaya çıkmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2016:48). Bu nedenle pilot görüşmelerden sonraki katılımcılara da ücretlendirme hakkında görüşleri sorulmuştur. Katılımcı ifadelerinden bir kısmına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Ücret ile İlgili Bulgular

Tema	Katılımcı Yorumları
Ücret	"...burası paralı hale getirilebilir ücretli giriş yaptırılarak..."(K3), "ücretlerle en azından doğanın korunması şeklinde bir şey yapılabilir"(K4), "bence oraya girişlerini ücretli olması gerekir yani şöyle halk biraz bilinçsiz"(K6), "...insanımız bedel ödediği şeye değer veriyor bedel ödemedi mi yok etme eğilimde yani önemsizdir gibi görüyor"(K7), "...ücret ödendiği zaman insanların ücret ödediği yere biraz daha saygısı oluyor biraz daha disipline oluyor diye düşünüyorum"(K9), "...bizde ücretli olan bir yere hem daha çok saygı gösteriyoruz hem daha çok görme merakımız artıyor cüzi de olsa oranın ücretli olması saygınlığını artırır"(K10), "...kalderanın girişi bence paralı olmalı bence piknik alanı olmaması gerekiyor, gidip ateş yakılacak keyif yapılacak bir mekân değil orası bir doğa turizmi alanı..."(K13), "...muhakkak bir ücreti olmalıdır bence ücret mukabilinde olmayınca insanlar daha hor kullanıyor"(K14).

Her ne kadar az sayıda katılımcı ücretlendirmeye karşı veya tarafsız olduğunu belirtse de hâkim görüş ücret uygulanmasını ön plana çıkarmaktadır. Katılımcıların kalderanın korunması için bir kaynak olarak gördükleri ücretlendirme önemli bir sonuçtur. Alan yazında ekosistemin, doğa temelli turizm bölgelerinin, jeoparkların korunabilmesi için turistlerin ücret ödemeye gönüllü olduklarını ve bu turistlerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğunu gösteren çalışmalar (Fang, vd., 2024; Assefa vd., 2022; Cheung, 2016) bu araştırmada ortaya çıkan sonucu desteklemektedir. Ancak bu araştırmada özgün olarak ortaya çıkan sonuca bakıldığında katılımcılar, ücret ödemeyi kabul edeceklerin daha bilinçli olacaklarına ve bu nedenle doğaya daha az zarar vereceklerine inanmakta, dolaylı bir olumlu etki öngörmektedirler. Farklı bir ifade ile katılımcıların beklentisi, şahsi ücret ödeme bir yana muhtemelen doğaya zarar vereceklerin veya bilinçli olmayanların kalderaya girişlerini engellemeye ya da caydırmaya yönelik bir beklentidir.

6. Sonuç

Bu araştırmada akademisyenlerin jeoturizm algıları ve onların gözünden Nemrut Kalderası'nda turizm nitel yaklaşım temelinde bir olgu bilim çalışması olarak ele alınmıştır. Araştırmaya, homojen örneklem kapsamında Bitlis Eren Üniversitesi'nde çalışan akademisyenler dâhil edilmiştir. Bu bağlamda aktif olarak eğitim-öğretim faaliyetlerinin devam ettiği 19 ayrı akademik birimdeki akademisyenlere ulaşılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanan veri içerik analizi tekniği ile analiz edilmiş ve elde edilen bulgular tema ve kategoriler altında tartışılmıştır. Araştırmada akademisyenlerin jeoturizm algılarının jeolojik özellikler ve termal sular kapsamında sınırlı olduğu ancak Nemrut Kalderası ziyaretlerinin temel motivasyonlarının jeoturizm olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda yapılabilecek bazı çıkarım ve öneriler sunulmuştur.

Her ne kadar ziyaretçi motivasyonları farklılık gösterse de akademisyenlerin jeoturizm öğeleri olan göller, buhar bacaları, kayaçlar, canlılar, flora, manzarayı görme amacıyla kalderaya gitmeleri temelde jeoturizm amacının ön plana çıktığını göstermektedir. Bu durum, eğitim seviyesi yüksek olanların jeoturizmle daha ilgili olduklarını desteklemektedir (Tomic & Marjanovic, 2022; Munajat vd., 2022; Cengiz vd., 2021; Shahhoseini vd., 2017; Cheung vd., 2014; Allan, 2011; Kim vd., 2008; Reynisdottir vd., 2008). Ancak buna rağmen jeoturizmi açıklarken sadece jeolojiyi ve termal suları ön plana çıkarmaları jeoturizm hakkında sınırlı bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Öte yandan katılımcıların jeoturizm bileşenleri olarak ifade ettikleri taşlar ve kayaçlar, buhar bacası, bitki örtüsü, canlılar, su (aqua) ve manzara ile ilgili öğeler, eğitim ve tanıtım faaliyetlerinin jeoturizm algısını ve farkındalığını arttırabileceğini göstermektedir.

Kaldera ile ilgili bilgilere çoğunlukla sosyal çevreden ulaşılırken internet kaynakları da referans grubunda yer almaktadır. Bilgi çağında internet ve özellikle sosyal medya kullanım eksikliği Nemrut Kalderası'nın tanıtımı açısından bir yetersizlik olarak ifade edilebilir. Bununla birlikte, akademisyenler ziyaret esnasında kalderanın jeolojik süreci ve özellikleri ile ilgili bilgilere ulaşmak istemektedirler. Bu durum jeoturizmin turistlerin öğrenmelerinde temel olan jeosit, jeolojik miras ve manzaranın bir turizm alanı oluşturan yapı olduğunu (Aquino vd., 2017) ve jeoturizmin bilimsel amaçlar için gerçekleştirilebileceğini desteklemektedir (Farsani vd., 2018). Bu araştırmaya katılan akademisyenler, jeolojik özellikleri öğrenme veya bilgi edinme amaçları nedenleriyle jeoturist (Dowling & Allan, 2018) olarak ifade edilebilir. Bununla birlikte, jeoturizmin geliştirilmesi için ulaşılabilir bilginin önemi de unutulmamalıdır (Widawski vd., 2018b). Ayrıca, öğrenme ile ilgili talepler konusunda akademisyenlerin mesleki özelliği olan araştırma yapma, sorgulama ve öğrenme özelliklerinin katkısının olabileceğini söylemek de mümkündür.

Kalderada potansiyel olarak kamp, termal ve vahşi yaşam gibi turizm türleri, trekking, yüzme, dalış, dağcılık, kano sporu gibi rekreasyonel aktivite beklentileri vardır. Her ne kadar turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin arttırılması yönünde olumlu görüşler belirtmiş olsalar da katılımcıların hayvanların, bitkilerin, jeolojik unsurların kısacası ekosistemin korunmasına yönelik endişeleri Nemrut Kalderası'nın sürdürülebilirliğini sağlamada önemli bir noktaya dikkat çekmektedir. Bu durum, eğitim seviyesinin sürdürülebilirlik bilinci ve sürdürülebilir turizm farkındalığı üzerinde etkisi olduğunu (Özdemir Uçgun & Narcı, 2022) desteklemektedir.

Nemrut Kalderası'ndaki çevre kirliliği, yol, tuvalet, personel, yiyecek içecek hizmetleri gibi destinasyon çekiciliğinde önemli rol oynayabilecek konularda (Buhalis, 2000) sıkıntılar devam etmektedir. Özellikle çevre kirliliğini azaltmak veya engelleyebilmek için daha bilinçli olacakları ve dolayısıyla daha az zarar verecekleri varsayımıyla kalderaya girenlerden ücret alınması talebi bu araştırmanın özgün katkılarından biri olarak değerlendirilebilir.

Göller, buhar bacaları, taşlar gibi jeolojik oluşumlar, canlılar, bitki örtüsü ve manzara Nemrut Kalderası'nın önemli bir jeoturizm destinasyonu olarak çekicilikleri, çevre kirliliği, rehber, güvenlik gibi personel eksikliği, yiyecek içecek hizmetlerinin olmaması, yol ve ulaştırma hizmetlerinin yetersizliği ise itici faktörler olarak ortaya çıkmıştır. Alan yazında benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar mevcuttur (Demirtaş, 2020; Štrba, 2019; Chylińska, 2019; Widawski vd., 2018a). Kelebek veya ayı görmenin bir jeoturizm destinasyonunda temel motivasyonlardan olması da araştırmaya özgünlük katmaktadır. Bu

durum Nemrut Kalderası'nda jeoturizmi geliştirirken aynı zamanda doğal yaşamı koruma sorumluluğunu da arttırmaktadır.

6.1. Pratik ve Gelecek Araştırmalar için Öneriler

Araştırmanın sınırlılık ve sonuçları çerçevesinde sunulabilecek bazı öneriler şunlardır:

- Kamu kurumları tarafından, başta ayılar olmak üzere kalderada yaşayan canlıların yaşamlarını ve nesillerini koruma altına almak ve insanlarla etkileşimi azaltmak için araştırma ve planlamalar geliştirilebilir.
- Kalderanın koruma kullanma dengesi için harcamalarda kullanılacak ve toplumsal bilinci arttırabilecek, yasal altyapısı ve sınırları oluşturulmak şartıyla, sembolik veya kısa vadeli de olsa giriş ücreti uygulamasına geçilebilir.
- Sürdürülebilir bir turizm geliştirmek için öncelikle kalderada bulunan göllerin yüzme, kano vb. etkinlikler için ne derece elverişli olduğu, bu tür etkinliklerin yapılmasının doğaya zarar verip vermeyeceği ile ilgili alan araştırmaları arttırılabilir. Bunların sonuçlarının tanıtım platformlarında anlatılması (katalog, sosyal medya, internet vb.), detaylarıyla kaldera içerisinde gösterilmesi (tabela, vb.) sağlanabilir.
- İvedilikle, Nemrut Kalderası'na özgü ve kapsamlı bir atık yönetimi planlaması oluşturulabilir, jeolojik mirası ve doğayı koruyabilmek için kamp ve diğer rekreasyonel etkinlikler yasaklanabilir ya da sınırları belirlenerek kontrollü bir şekilde izin verilebilir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler, il ve ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum örgütleri gibi diğer paydaşların da dâhil edileceği, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın öncülük edeceği bir yönetim modeli çerçevesinde bölgeye özgü eğitim, çevre, insan kaynağı ve sürdürülebilirlik konularında çalışmalar arttırılabilir.

Son olarak, araştırmaya dâhil edilenlerin eğitim seviyelerinin yüksek olması bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla, farklı demografik özelliklere sahip olanları ve yerel halkı kapsayacak şekilde bir araştırma planlamak mümkündür. Her ne kadar farklı akademik birimlerden akademisyenler yer alsa da her birimde farklı disiplinlerin olduğunu da hatırlatmak gerekir. Bu nedenle, farklı uzmanlık alanları olanların da dâhil edilebileceği, örneklemin genişletildiği benzer konularda nitel veya nicel yaklaşımlarla araştırmalar yapılabilir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Destek Bilgi: Zaman ayırarak araştırmaya katılan Bitlis Eren Üniversitesi Akademisyenlerine, Nemrut Kalderası ile ilgili fotoğrafları paylaştıkları için Dr. Öğr. Üyesi Cihan ÖNEN ve Öğr. Gör. Oktay SUBAŞI'na ve Uzman Görüşü/İncelemesi desteği sağlayan akademisyenlere teşekkür ederim.

Etik Onayı: Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences Dergisinin** hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışmada veri toplama aşaması için gerekli etik kurulu belgesi Bitlis Eren Üniversitesi (2023/12-21 ve E.4842) tarafından düzenlenmiştir.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma tek yazar tarafından yürütülmüştür.

Kaynaklar

- Adams, W. C. (2015). Conducting semi-structured interviews. In: Wholey JS, Harty HP, Newcomer KE (Eds), *Handbook of Practical program evaluation*, (pp. 492–505). San Francisco: Jossey-Bass.
- Adriansyah, D., Busu, I., Eva, H. & Muqtada, M. (2015). Geoheritage as the basis for geotourism development: A case study in Jeli District, Kelantan, Malaysia. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 15(1), 25-43.
- Akbaba, M. & Mercandağı, E. (2023). Yerel halkın ekoturizm algısı: Kilis ili örneği. Bayram, A. T. (Ed.) içinde *Sosyal Bilimler Üzerine Araştırmalar- IV*, 185-200. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub144>
- Allan, M. (2011). *Toward a better understanding of motivations for a geotourism experience: A self-determination theory perspective*. PhD Dissertation, Edith Cowan University, Western Australia. Erişilen Adres (09.08.2023): <https://ro.ecu.edu.au/theses/438/>
- Allan, M. (2015). *Geotourism: an opportunity to enhance geoethics and boost geoheritage appreciation*. Special Publications, 419(1), 25-29. <https://doi.org/10.1144/SP419.20>
- Allan, M., Dowling, R. K. & Sanders, D. (2015). The motivations for visiting geosites: the case of Crystal Cave, Western Australia. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 16(2), 141-152. https://gtg.webhost.uoradea.ro/PDF/GTG-2-2015/2_177_Mamoon.pdf
- Altanlar, A. & Akıncı, K. G. (2011). Sürdürülebilir turizm planlaması için yöre halkı ve yerli turistlerin davranış ve beklentilerini anlamaya yönelik bir araştırma; Akçakoca Örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*. 3(2), 1-20.
- Aquino, R. S., Schänzel, H. A. & Hyde, K. F. (2017). Unearthing the geotourism experience: Geotourist perspectives at Mount Pinatubo, Philippines. *Tourist Studies*, 18(1), 41-62. <https://doi.org/10.1177/1468797617717465>
- Ardıç Yetiş, Ş. (2022). Kapadokya bölgesinin jeoturizm açısından mevcut durumunun belirlenmesi. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5(2), 702-709.
- Arifin, H. S., Prastowo, F. A. A., Widyowati, W. & Octavianti, M. (2023). Community perception of geotourism development in Ciletuh Palabuhanratu UNESCO Global Geopark, *Baltic Journal of Law & Politics*, 16(3), 2139-2152.
- Aschauer, W. & Egger, R. (2023). Transformations in tourism following COVID-19? A longitudinal study on the perceptions of tourists, *Journal of Tourism Futures*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JTF-08-2022-0215>
- Assefa, T., Berhanu, D. & WoldeAmanuel, T. (2022). Willingness to pay for the ecosystem conservation: the case of Lake Hora, Bishoftu, Ethiopia. *Journal of Forestry and Natural Resources*, 1(2), 16–28.
- Avelar, S., Mansur, K. L., Anjos, S. C. & Vasconcelos, G. F. (2015). Community perceptions for geoconservation of a coastal area in Rio de Janeiro, Brazil. *Geoheritage*, 7, 275-283. <https://doi.org/10.1007/s12371-014-0130-z>
- Bentivenga, M., Cavalcante, F., Mastronuzzi, G., Palladino, G. & Prosser, G. (2019). Geoheritage: The foundation for sustainable geotourism. *Geoheritage*, 11, 1367-1369. <https://doi.org/10.1007/s12371-019-00422-w>
- Bitlis Eren Üniversitesi. (2023). Nemrut jeopark projesi bilim kurulu toplantısı yapıldı. Erişilen Adres (06.11.2023): <https://www.beu.edu.tr/Haberler/nemrut-jeopark-projesi-bilim-kurulu-toplantisi-yapildi>
- Bitlisnemrutjeopark. (2023). Hakkımızda. Erişilen Adres (14.10.2023): <https://bitlisnemrutjeopark.com.tr/hakkimizda-1>
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism management*, 21(1), 97-116. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(99\)00095-3](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00095-3)
- Büyüksaraç, A., Aksoy, E., Şerifoğlu, T. E., Demirci, A., Ekinci, Y. L., Toyran, K., ... & Ağbay, N. C. (2016). Nemrut Krater Gölü ve çevresinin uluslararası jeopark ağına katılımı için gerekli fizibilite çalışmaları, DAKA (Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Ajansı), Proje No: TRB2/16/DFD/0006, 1-58.
- Cengiz, C., Şahin, Ş., Cengiz, B., Başkır, M. B. & Keçecioglu Dağlı, P. (2021). Evaluation of the visitor understanding of coastal geotourism and geoheritage potential based on sustainable regional

- Ağbay, N. C. (2025). Akademisyenlerin Jeoturizm Algısı: Nemrut Kalderası'nda Turizm Üzerine Nitel Bir Değerlendirme. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 8 (1): 90-112
- development in western black sea region, Turkey. *Sustainability*, 13(21), 11812. <http://dx.doi.org/10.3390/su132111812>
- Chen, A., Ng, Y., Zhang, E. & Tian, M. (Eds.). (2020). *Dictionary of geotourism*. Singapore: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-13-2538-0>
- Chen, Q., Mao, Y. & Morrison, A. M. (2024). How do information sources influence the purchases of tourism, culture, and entertainment? an analysis of china family panel studies data. *Sage Open*, 14(2). <https://doi.org/10.1177/21582440241234796>
- Cheung, L. T. O. (2016). The effect of geopark visitors' travel motivations on their willingness to pay for accredited geo-guided Tours. *Geoheritage*, 8, 201–209. <https://doi.org/10.1007/s12371-015-0154-z>
- Cheung, L. T., Fok, L. & Fang, W. (2014). Understanding geopark visitors' preferences and willingness to pay for global geopark management and conservation. *Journal of Ecotourism*, 13(1), 35-51. <http://dx.doi.org/10.1080/14724049.2014.941848>
- Chrobak, A., Ugolini, F., Pearlmutter, D. & Raschi, A., (2020). Thermal tourism and geoheritage: examining visitor motivations and perceptions, *Resources*, 9(58), 1-26. <https://doi.org/10.3390/resources9050058>
- Chylińska, D. (2019). The role of the picturesque in geotourism and iconic geotourist landscapes. *Geoheritage*, 11(2), 531-543. <https://doi.org/10.1007/s12371-018-0308-x>
- Creswell, J. W. (2023). Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (7 b.). (M. Bütün, & S. B. Demir (Ed.), Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- CSB, (2024). Doğal sit alanları ile ilgili sorular ve cevapları, Erişilen Adres (09.05.2025): <https://webdosya.csb.gov.tr/db/canakkale/webmenu/webmenu57103.pdf>
- Çiftçi, Y. & Güngör, Y. (2021). Natural and cultural heritage integration and geoconservation recommendatory of the Nemrut-Süphan proposed geopark area, Bitlis-Turkey. *Bulletin of the Mineral Research and Exploration*, 165, 191-215. <https://doi.org/10.19111/bulletinofmre.860092>
- Demir, Ş. Ş. & Demircioğlu, A. (2023). Sürdürülebilir kırsal kalkınmada glamping işletmelerinin rolü: Fethiye örneği, *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 105-120.
- Demirkaya, H., Sagdic, M. & Kocalar, A. O. (2014). Geography teacher candidates' perceptions of geotourism. *Mevlana Intenational Journal of Education (MIJE)*, 123-140.
- Demirtaş, B. (2020). *Yerli turistlerin Nemrut Dağı Bitlis destinasyonu ile ilgili görüşleri*, Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Dollma, M. (2019). Geotourism potential of Thethi National Park (Albania). *International Journal of Geoheritage and Parks*, 7(2), 85-90. <https://doi.org/10.1016/j.ijgeop.2019.05.002>
- Dowling, R. (2011). Geotourism's global growth. *Geoheritage*, 3, 1–13. <https://doi.org/10.1007/s12371-010-0024-7>
- Dowling, R. K. (2013). Global geotourism—an emerging form of sustainable tourism. *Czech journal of tourism*, 2(2), 59-79. <https://doi.org/10.2478/cjot-2013-0004>
- Dowling, R. K. (2021). Geotourism. In: Jafari J, Xiao H (Eds). *Encyclopedia of tourism*. Cham: Springer, https://doi.org/10.1007/978-3-319-01669-6_93-2
- Dowling, R. K. & Newsome, D. (2018), Geotourism: definition, characteristics and international perspectives, in Dowling, R.K. & Newsome, D. (Eds), *Handbook of Geotourism*, (pp. 1-22). Cheltenham: Edward Elgar.
- Dowling, R. & Allan, M. (2018). Who are geotourists? A case study from Jordan. In *Handbook of geotourism* (pp. 76-86). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781785368868.00014>
- Dowling, R., Allan, M. & Grünert, N. (2021). Geological tourist tribes. In: Pforr, C., Dowling, R., Volgger, M. (Eds.) *Consumer Tribes in Tourism*. Springer: Singapore. (pp. 119-136). https://doi.org/10.1007/978-981-15-7150-3_9
- Ekinci, Y. L., Büyüksaraç, A., Bektaş, Ö. & Ertekin, C. (2020). Geophysical investigation of Mount Nemrut stratovolcano (Bitlis, Eastern Turkey) through aeromagnetic anomaly analyses. *Pure and Applied Geophysics*, 177, 3243-3264. <https://doi.org/10.1007/s00024-020-02432-0>
- Elp, M., Atıcı, A. A., Şen, F., & Duyar, H. A. (2016). Van Gölü Havzası balıkları ve yayılım bölgeleri. *YYÜ Tar Bil Derg*, 26(4), 563-568.

- Ağbay, N. C. (2025). Akademisyenlerin Jeoturizm Algısı: Nemrut Kalderası'nda Turizm Üzerine Nitel Bir Değerlendirme. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 8 (1): 90-112
- Erfurt-Cooper, P. (2010). Introduction. In Erfurt-Cooper, P., Cooper, M. (Eds.) *Volcano and geothermal tourism: Sustainable geo-resources for leisure and recreation*, London: Earthscan, (pp. 3–31).
- Erfurt-Cooper, P. & Cooper, M. (2009). *Health and wellness tourism: spas and hot springs*, Bristol: Channel View Publications. (pp. 1–24).
- Erfurt-Cooper, P. & Cooper, M. (2010). *Volcano and geothermal tourism: Sustainable geo-resources for leisure and recreation*. Earthscan: London.
- Ertekin, C., Ekinçi, Y. L., Büyüksaraç, A. & Ekinçi, R. (2021). Geoheritage in a mythical and volcanic terrain: An inventory and assessment study for geopark and geotourism, Nemrut volcano (Bitlis, Eastern Turkey). *Geoheritage*, 13(3), 73. <https://doi.org/10.1007/s12371-021-00593-5>
- Europa. (2010). Twenty five European Destinations of Excellence in Aquatic Tourism, Erişilen Adres (10.11.2023): https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_10_1180
- Fang, W., Gou, G.R., Cheung, L.T.O., Fok, L., Chow, A.S.Y. & Zhang, K. (2024). An Investigation of Willingness to Pay for Geopark Management and Conservation: A Case Study of Geotourists in the Greater China Region. *Resources*, 13, 24.
- Farsani, N. T., de Carvalho, C. N. & Xu, K. (2018). Education as a key tenet of geotourism. In *Handbook of geotourism* (pp. 234-243). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781785368868.00029>
- Fonseca Filho, R. E. (2020). The perception of geotourism by Park managers. *Sociedade & Natureza*, 32, 713–726. <https://doi.org/10.14393/SN-v32-2020-55027>
- Frey, M. L. (2021). Geotourism—Examining tools for sustainable development. *Geosciences*, 11(1), 30. <https://doi.org/10.3390/geosciences11010030>
- Galindo, I., Romero, C., Llorente, M., Rubio, J. C., Díaz, G. A., Sánchez, N., ... & Vegas, J. (2019). Geoheritage in the shallow submarine slopes of an oceanic volcanic edifice: a new option for diving geotourism, İçinde Mateo, E., Martínez-Frías, J. and Vegas, J. (Eds.) *Lanzarote and Chinijo Islands Geopark: From Earth to Space. Geoheritage, Geoparks and Geotourism*. Springer, Cham, Switzerland, https://doi.org/10.1007/978-3-030-13130-2_6
- Gordon, J. E. (2018). Geoheritage, geotourism and the cultural landscape: Enhancing the visitor experience and promoting geoconservation. *Geosciences*, 8(4), 136. <https://doi.org/10.3390/geosciences8040136>
- Griffin, L. L. & Ciuti, S. (2023). Should we feed wildlife? A call for further research into this recreational activity. *Conservation Science and Practice*, 5(7), e12958. <https://doi.org/10.1111/csp2.12958>
- Güngör, Y. & Angı, S. (2021). Kültürel jeoloji ve jeoturizm içerisinde jeolojik mirasın yeri. İçinde Er, S. (Ed.). *Jeolojik Miras: Kavramlar, Mevzuat ve Uygulama Örnekleri* (pp. 105-112), İstanbul: Pınar Yayınevi, Jeoloji Mühendisleri Odası, Erişilen Adres (23.12.2023): https://eski.jmo.org.tr/resimler/ekler/1fb2a2a78621fd7_ek.pdf?tipi=2&turu=H&sube=6
- Haukeland, J. V., Fredman, P., Tyrväinen, L., Siegrist, D. & Lindberg, K. (2023). Prospects for nature-based tourism: identifying trends with commercial potential. *Journal of Ecotourism*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/14724049.2023.2178444>
- Hose, T. (1998). Mountains of fire from the present to the past-or effectively communicating the wonder of geology to tourists. *Geologica Balcanica*, 28, 77-86.
- Kim, S. S., Kim, M., Park, J. & Guo, Y. (2008). Cave tourism: Tourists' characteristics, motivations to visit, and the segmentation of their behavior. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 13(3), 299-318. <https://doi.org/10.1080/10941660802280448>
- Kim, Y. (2011). The pilot study in qualitative inquiry: Identifying issues and learning lessons for culturally competent research. *Qualitative Social Work*, 10(2), 190-206. <https://doi.org/10.1177/1473325010362001>
- Kubalíková, L., Drápela, E., Kirchner, K., Bajer, A., Balková, M. & Kuda, F. (2021). Urban geotourism development and geoconservation: Is it possible to find a balance?. *Environmental Science & Policy*, 121, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2021.03.016>
- Kusumaningrum, D.A. & Wachyuni, S. S. (2020). The shifting trends in travelling after the COVID-19 pandemic, *International Journal of Tourism and Hospitality Reviews*, 7(2), 31-40. <https://doi.org/10.18510/ijthr.2020.724>

- Ağbay, N. C. (2025). Akademisyenlerin Jeoturizm Algısı: Nemrut Kalderası'nda Turizm Üzerine Nitel Bir Değerlendirme. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 8 (1): 90-112
- Kuzucuoğlu, C., Çiner, A. & Kazancı, N. (2019). The geomorphological regions of Turkey. In: Kuzucuoğlu C, Çiner A, & Kazancı N (Eds.), *Landscapes and landforms of Turkey*. World Geomorphological Landscapes, (pp. 41–178). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-03515-0_4
- Larsen, H. G., & Adu, P. (2022). The theoretical framework in phenomenological research: Development and application. New York: Routledge.
- Lanara, T., Xanthopoulou-Tsitsoni, V., Kostopoulou, S. & Tsitsoni, T.K. (2023). Geoparks and sustainable tourism development. the role of internet and social media. In: Kostopoulou, S., Herrera-Franco, G., Wood, J., Al-Kodmany, K. (eds), *Cities' Vocabularies and the Sustainable Development of the Silkroads*. SRSTDCH 2021. *Advances in Science, Technology & Innovation*. Cham: Springer https://doi.org/10.1007/978-3-031-31027-0_20
- Lugeri, F.R. & Farabollini, P. (2018). Discovering the Landscape by Cycling: A Geo-Touristic Experience through Italian Badlands. *Geosciences*, 8, 291. <https://doi.org/10.3390/geosciences8080291>
- Marin, Q. S. J., Sanabria, H. Z. Y., Espinazo, J. A. P., Verde, B. N. S. R. & Martinez, T. N. (2023). Geotourism and the effects caused by solid waste in the tourist attraction of geological formations of Torre Torre –Huancayo, Peru. In: Baeyens, J., Dewil, R., Rossi, B., Deng, Y. (eds) *Proceedings of 2022 4th International Conference on Environment Sciences and Renewable Energy*. ESRE 2022. Environmental Science and Engineering. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-19-9440-1_9
- Martini, G., Alcalá, L., Brilha, J. B., Lantria, L., Sá, A. & Tourtellot, J. (2012). Reflections about the geotourism concept. In: Sá AA, Rocha D, Paz A and Correia V (eds), *Proceedings of the 11 European Geoparks Conference*. 19-21 September. AGA–Associação Geoparque Arouca, Arouca, pp 187–188. Erişilen Adres (28.11.2023): <https://www.europeangeoparks.org/wp-content/uploads/2015/09/11th-EGN-Conference-Arouca-Geopark.pdf>
- Migoń, P. (2010). *Geomorphological landscapes of the world*. Dordrecht: Springer.
- Munajat, M., Avenzora, R., Darusman, D. & Basuni, S. (2022). Ecotourism pillars enforcement to geotourism destination in Slamet and Serayu Mountainous Areas, Central Java Province. *Jurnal Manajemen Hutan Tropika*, 28(1), 72-72. <https://doi.org/10.7226/jtfm.28.1.72>
- National Geographic. (2023). *Geotourism*. Erişilen Adres (18.11.2023): <https://www.nationalgeographic.com/maps/topic/geotourism>
- Newsome, D., Dowling, R. & Leung, Y. F. (2012). The nature and management of geotourism: A case study of two established iconic geotourism destinations. *Tourism Management Perspectives*, 2, 19-27. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2011.12.009>
- Norrish, L., Sanders, D. & Dowling, R. (2014). Geotourism product development and stakeholder perceptions: a case study of a proposed geotrail in Perth, Western Australia. *Journal of Ecotourism*, 13(1), 52-63. <https://doi.org/10.1080/14724049.2014.938654>
- NTV, (2020). Nemrut Krater Gölü'nde valiliğin durdurduğu inşaat yeniden başladı. Erişilen Adres (10.04.2024): <https://www.ntv.com.tr/turkiye/nemrut-krater-golunde-valiligin-durdurdugu-insaat-yeniden-basladi,1RTKBw26-ki8NbnmHzACww>
- Nyssen, J., Jacob, M. & Frankl. A. (2019). *Geo-Trekking in Ethiopia's tropical mountains, the Dogu'a Tembien District*. Heidelberg: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-04955-3>
- Özdemir Uçgun G. & Narıcı, M. T. (2022). The role of demographic factors in tourists' sustainability consciousness, sustainable tourism awareness and purchasing behavior. *Journal of Tourismology*. 8(2), 215-37. <https://doi.org/10.26650/jot.2022.8.2.1102495>
- Özgen, N. (2010). Doğu Anadolu Bölgesi'nin doğal turizm potansiyelinin belirlenmesi ve planlamaya yönelik öneriler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1407-1438.
- Özsoy, M. (2010). Mt. Nemrud Caldera. In: Evelpidou, N., Figueiredo, T., Mauro, F., Tecim, V., Vassilopoulos, A. (eds) *Natural Heritage from East to West*. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-01577-9_40
- Patroni, J., Simpson, G. & Newsome, D. (2018). Feeding wild fish for tourism: a systematic quantitative literature review of impacts and management. *International Journal of Tourism Research*, 20, 286–298. <https://doi.org/10.1002/jtr.2180>

- Ağbay, N. C. (2025). Akademisyenlerin Jeoturizm Algısı: Nemrut Kalderası'nda Turizm Üzerine Nitel Bir Değerlendirme. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 8 (1): 90-112
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (2 b.). (M. BÜTÜN, & S. B. DEMİR (Ed.), Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Penteriani, V., Lamamy, C., Kojola, I., Heikkinen, S., Bombieri, G. & del Mar Delgado, M. (2021). Does artificial feeding affect large carnivore behaviours? The case study of brown bears in a hunted and tourist exploited subpopulation. *Biological Conservation*, 254, 108949. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2021.108949>
- Penteriani, V., López-Bao, J. V., Bettega, C., Dalerum, F., del Mar Delgado, M., Jerina, K., Kojola, I., Krofel, M. & Ordiz, A. (2017). Consequences of brown bear viewing tourism: a review. *Biological Conservation*, 206, 169-180. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2016.12.035>
- Pralong, J. (2006), Geotourism: a new form of tourism utilising natural landscapes and based on imagination and emotion, *Tourism Review*, 61(3), pp. 20-25. <https://doi.org/10.1108/eb058476>
- Purwoko, A., Zaitunah, A., Samsura, D.A.A., Sibarani, R., Muda, I. & Faustina, C. (2023). Assessing the development potential, feasibility, and visitor assessment in the spinster site natural tourism area, Toba Caldera Global Geopark, Indonesia. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 49(3), 1075–1086. <https://doi.org/10.30892/gtg.49323-110>
- Reynisdottir, M., Song, H. & Agrusa, J. (2008). Willingness to pay entrance fees to natural attractions: An Icelandic case study. *Tourism Management*, 29, 1076–1083. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2008.02.016>
- RG, (2021). Resmi Gazete, 19 Ağustos 2021 (Sayı:31573). Erişilen Adres (09.05.2024): <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/08/20210819-11.pdf>
- Robinson, M. A. (2008). *Geotourism: Who is the Geotourist?*, Inaugural National Conference on Green Travel, Climate Change and Ecotourism, Adelaide SA. Erişilen Adres (08.05.2024): <https://sustain.pata.org/wp-content/uploads/2015/02/Geotourism.pdf>
- Ruban, D. A. & Ermolaev, V. A. (2020). Unique geology and climbing: a literature review. *Geosciences*, 10(7), 259. <https://doi.org/10.3390/geosciences10070259>
- Savgın, E. C. & Belli, S. (2017). Bitlis ilinin turizm çeşitliliğinin incelenmesi, *International Journal of Academic Value Studies*, 3 (17), 1-13.
- Schwarz S. & Migoń, P. (2017). When science and leisure meet: a geotourist itinerary in southern Tierra Del Fuego, Argentina. In: Rabassa, R. (Ed) *Advances in geomorphology and quaternary studies in Argentina*. Springer International Publishing, Cham, pp. 49–75. https://doi.org/10.1007/978-3-319-54371-0_2
- Senese, A., Pelfini, M., Maragno, D., Bollati, I. M., Fugazza, D., Vaghi, L., ... & Diolaiuti, G. A. (2023). The role of e-bike in discovering geodiversity and geoheritage. *Sustainability*, 15(6), 4979. <https://doi.org/10.3390/su15064979>
- Shahhoseini, H., Modabberi, S. & Shahabi, M. (2017). Study of factors influencing the attitude of local people toward geotourism development in Qeshm National Geopark, Iran. *Geoheritage* 9, 35–48. <https://doi.org/10.1007/s12371-015-0171-y>
- Slomka, T., & Mayer, W. (2010). Geotourism and geotourist education in Poland. In *Geotourism: The Tourism of Geology and Landscape*; Newsome, D., Dowling, R.K., Eds.; Oxford: Goodfellow Publishers, (pp. 142–157).
- Štrba, L. (2019). Analysis of criteria affecting geosite visits by general public: a Case of Slovak (Geo)Tourists. *Geoheritage*, 11, 291–300. <https://doi.org/10.1007/s12371-018-0283-2>
- Štrba, L., Kolačková, J., Kudelas, D., Kršák, B. & Sidor, C. (2020). Geoheritage and geotourism contribution to tourism development in protected areas of Slovakia—theoretical considerations. *Sustainability*, 12(7), 2979. <https://doi.org/10.3390/su12072979>
- Stueve, A. M., Cook, S. D. & Drew, D. (2002). *The geotourism study: phase 1 executive summary*. National Geographic Traveler/TIA, 1-20. Erişilen Adres (17.10.2023): <https://www.crt.state.la.us/downloads/Atchafalaya/GeoTourismStudy.pdf>

- Ağbay, N. C. (2025). Akademisyenlerin Jeoturizm Algısı: Nemrut Kalderası'nda Turizm Üzerine Nitel Bir Değerlendirme. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 8 (1): 90-112
- Şener, B., Çeşmeci, N. & Kılıçhan R. (2023). Türkiye'deki jeoparkların çevrimiçi tanıtım faaliyetlerine yönelik bir değerlendirme. *Journal of Global Tourism and Technology Research*, 4(2), 77-89. <https://doi.org/10.54493/jgtr.1353795>
- Tarımorman. (2023). Tabiat Anıtları, Erişilen Adres (18.12.2023): <https://bolge14.tarimorman.gov.tr/Menu/36/Tabiat-Anitlari>
- Tomic, N. & Marjanovic, M. (2022). Towards a better understanding of motivation and constraints for domestic geotourists: the case of the middle and lower danube region in Serbia. *Sustainability*, 14, 3285. <https://doi.org/10.3390/su14063285>
- Tongkul, F. (2006). Geotourism in Malaysia Borneo. In Dowling, R. K. & Newsome, D. (Eds.). *Geotourism*, 26 – 41. Burlington, MA: Butterworth-Heinemann.
- Toyran, K., 2016. Predatory mammal species of Bitlis province (Mammalia: Carnivora). *Iğdır Univ. J. Inst. Sci. & Tech.*, 6, 27-32.
- Ulusoy, İ., Çubukçu, H. E., Aydar, E., Labazuy, P., Ersoy, O., Şen, E. & Gourgaud, A. (2012). Volcanological evolution and caldera forming eruptions of Mt. Nemrut (Eastern Turkey). *Journal of Volcanology and Geothermal Research*, 245, 21-39. <https://doi.org/10.1016/j.jvolgeores.2012.06.031>
- Ulusoy, İ., Labazuy, P., Aydar, E., Ersoy, O. & Çubukçu, E. (2008). Structure of the Nemrut caldera (Eastern Anatolia, Turkey) and associated hydrothermal fluid circulation. *Journal of Volcanology and Geothermal research*, 174(4), 269-283. <https://doi.org/10.1016/j.jvolgeores.2008.02.012>
- UNWTO, (2023). Sustainable development, Erişilen Adres (14.10.2023): <https://www.unwto.org/sustainable-development>
- Veal, A. J. (2018). *Research Methods for Leisure and Tourism* (5 b.). Harlow: Pearson Education Limited.
- Welc, E. & Miśkiewicz, K. (2020). The concept of the geotourism potential and its practical application: a case study of the Prządki (the Spinners) Nature Reserve in the Carpathians, Poland. *Resources*, 9(12), 145. <https://doi.org/10.3390/resources9120145>
- Widawski, K., Jary, Z., Oleśniewicz, P., Owczarek, P., Markiewicz-Patkowska, J. & Zaręba, A. (2018a). Attractiveness of protected areas for geotourism purposes from the perspective of visitors: the example of Babiogórski National Park (Poland). *Open Geosciences*, 10(1), 358-366. <https://doi.org/10.1515/geo-2018-0028>
- Widawski, K., Rozenkiewicz, A., Łach, J., Krzemińska, A. & Oleśniewicz, P. (2018b). Geotourism starts with accessible information: the Internet as a promotional tool for the georesources of Lower Silesia. *Open Geosciences*, 10(1), 275-288. <https://doi.org/10.1515/geo-2018-0021>
- Yakupoğlu, T. & Özcan Selçuk, G. (2020). Nemrut Kalderası'nın (Bitlis/TÜRKİYE) jeopark potansiyeli. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 1-12.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.